

NATIONALØKONOMISK STUDIUM I DE FORENEDE STATER — OG HERHJEMME.

Af Finn T. B. Friis.

I.

Det nationaløkonomiske Studiums Vilkaar i de Forenede Stater maa ses paa Baggrund af det amerikanske Universitets-system, hvis Grundlag er vidt forskelligt fra det danske. Det mægtige Lands Hundreder af større og mindre Universiteter rummer naturligvis store Afvigelser i Anlæg og Virkemaade, men der kan dog uden Vanskelighed opridses visse karakteristiske Hovedtræk ved det amerikanske System.

De amerikanske Studenter gaar i 18 Aars Alderen ud fra en „high-school“, der i visse Henseender, men langt fra alle, svarer til det danske Gymnasium. Uden at overvurdere den danske Studentereksamens Betydning kan man nok sige, at de fleste danske Studenter i deres Gymnasieaar har faaet en noget grundigere Skoling end de amerikanske, hvis Modenhed og positive Kundskaber oftest er meget ringe.

For den normalt begavede mandlige eller kvindelige high-school-Elev gaar den naturlige Vej videre frem gennem et „college“. Dette „college“ er i Anlæg, Formaal og Undervisningsformer et typisk angelsaksisk Produkt, der i de Forenede Stater har faaet sin moderne Udformning. Jævnført med danske Forhold maa det nærmest betragtes som et Mellemstadium mellem Skole og Universitet — en fireaarig højere Dannelsesanstalt, hvis Undervisning mindre sigter til at give en indgaaende, speciel Faguddannelse end at sikre Studenterne et bredere Grundlag ved deres senere Indtræden i det praktiske Liv eller forberede en videregaaende speciel Universitetsuddannelse. Collegets Betydning ligger ikke mindst i den personlighedsformende og afslibende Indvirkning af Samlivet med jævnaldrende Kammerater og den lette Adgang til nær Forbindelse med de yngre Professorer og Docenter. I de to

første college-Aar foregaar Undervisningen væsentlig under næsten skolemæssige Former; paa flere Punkter rækker Kundskabsstoffet næppe udover, hvad der i Danmark normalt skulde kunne tilegnes i Gymnasiet. I de to sidste Aar kommer der lidt mere Selvstændighed i Arbejdet og en noget større Specialisering.

Naar en Student er naaet igennem de normale fire college-Aar og i denne Tid har udført et bestemt (ikke overdrevet stort) Minimumskvantum af Arbejde, repræsenteret af Deltagelse i et vist Antal Forelæsnings- og Øvelsesrækker, faar han, uden nogen større Eksamen, sin „Bachelorgrad“. Dermed afslutter Studenternes store Flertal deres Studier og gaar ud i det praktiske Liv. De, der vil videre frem, fortsætter med et Specialstudium (Medicin, Jura, Polyteknik o. s. v.). Paa det statsvidenskabelige Omraade kan man efter ca. 1 Aars yderligere Studium naa til „Master of Arts“ Graden eller ved ca. 4 Aars Arbejde til en Doktorgrad. „Master of Arts“ svarer paa langt nær til den danske Embedseksamen, og de Kvalifikationer, der ved de amerikanske Universiteter almindeligvis kræves for at opnaa en Doktorgrad, er væsentlig andre og utvivlsomt i det hele mere beskedne end herhjemme. Indleveringen af en „thesis“, der ikke altid er af lige stor selvstændig Værdi, suppleres med en Kundskabsprøve, som næppe er videregaaende end den, der kræves ved vor Embedseksamen.

Ved en Sammenligning mellem den amerikanske og den danske Studieordning ses det, at Studenterne i de Forenede Stater i visse Henseender er langt friere stillet, i andre Henseender meget mere bundne end herhjemme. Som allerede nævnt foregaar college-Undervisningen paa en ret skolemæssig Maade. Til Gengæld kan de amerikanske Studenter i langt større Udstrækning end de danske selv kombinere de Fag og udvælge de Emner, de ønsker at studere. Dette beror dels paa hele college-Systemets Karakter, dels paa at Embedseksamensbegrebet overhovedet ikke kendes. Endelig giver de store Universiteters talrige Lærerstab og den Vrimmel af forskellige Emner, de mange Professorer kan naa at behandle, ogsaa større Valgfrihed i Studiet.

II.

Naar det økonomiske Studium indtager en saa fremtrædende Plads ved de amerikanske Universiteter skyldes dette vel først og fremmest, at selve Erhvervslivet og dets Proble-

mer utvivlsomt hidtil har spillet en mere dominerende Rolle i det moderne Amerika end i noget andet Land. Udviklingen derovre har, som saa ofte fremhævet, i ganske overvejende Grad været præget af Kampen for at vinde Herredømme over det nye Kontinent, at udnytte Naturens Kræfter og Stoffer saa hurtigt og saa stærkt som muligt. Det kraftige Tempo paa Erhvervslivets Omraade har ført til, at Aandsvidenskaberne og den æstetiske Kulturs Udfoldelse foreløbig har maattet træde noget i Skyggen for de tekniske Videnskaber.

Nationaløkonomien betragtes ved de amerikanske Universiteter ikke som et rent Specialfag, som kun statsvidenskabelige Studenter — og til Nød Juristerne — beskæftiger sig med. I Colleet indtager Nationaløkonomien en fremtrædende Plads mellem de almindeligst læste Fag, baade fordi den danner et Led i en købmandsskolemæssig Uddannelse som Forberedelse til det praktiske Forretningsliv og fordi den regnes for en almindelig Disciplin. Man kan kun ønske, at en lignende Betragtning maatte trænge igennem herhjemme. I Virkeligheden maa det siges at være urimeligt, at Polyteknikere og Landbrugskandidater, ja for den Sags Skyld ogsaa Læger eller Lærere eller Teologer, kan træde ud i Samfundslivet uden at have et Minimum af Kendskab til de økonomiske Grundbegreber og Hovedtrækkene i den erhvervsmæssige Struktur i det Samfund, hvori de skal virke.

Med Hensyn til Undervisningsformen er mange amerikanske Universiteter naaet et Stykke videre frem end vort hjemlige.

Forelæsningen er under Nutidens Forhold utvivlsomt i mange Henseender en forældet Form for Universitetsundervisning. Den vil altid bevare sin Berettigelse, naar en Universitetslærer ønsker at behandle et specielt Emne, føre Resultaterne af ny Forskning frem eller fremstille almindelige Emner ud fra et bestemt, personligt præget Grundsynspunkt. Paa den anden Side kan det være bekvemt for de Studerende gennem Forelæsningen at faa Lærebogsstoffet ført up to date uden hver for sig at maatte foretage tidsspildende Gennemgang af en vidtløftig Litteratur. Hvor der foreligger fyldestgørende Lærebøger er det derimod ganske urimeligt, at Professorerne skal spille deres egen og deres Elevers Tid med et Opkog af disse Bøgers Tekst, serveret gennem en længere Forelæsningsrække. Det er meningsløst, naar det meste af Eksamensstoffet paa denne Maade gennemgaas i fast Turnus, og at Professorernes Tid derved tages fra en gavnlig Belys-

ning af specielle og vanskelige Punkter og fra det, der skulde være Universitetslærernes allervigtigste Formaal: at lære deres Studenter at arbejde. Den normale Forelæsningsrække kan kun i yderst ringe Grad bidrage til at tilskynde Studenterne til selvstændigt Arbejde, vække deres Lyst til Kamp med Stoffet og vejlede dem til at udrede de indfiltrede Traade. De faar ikke Lov til selv at stille Spørgsmaalene og hjælpe med til at besvare dem. Paa den Maade forsømmes Universitetsundervisningens vigtigste Opgaver: at være tankevækkende og arbejdsansporende. I saa Henseende er Eksaminatorier og Øvelser under en god Ledelse utvivlsomt af langt større Værdi. Ved et Eksaminatorium tænkes der her naturligvis ikke paa den parodiske Form (ikke ukendt ved Københavns Universitet), hvor 2—3 Mand paa første Række fører en forsigtig og hviskende Dialog med Professoren, medens Resten af „Deltagerne“ opholder sig i Baggrunden af Auditoriet, skilt fra Skuepladsen ved et uhyre, tomt Rum. Talen er om et Eksaminatorium, hvor Studenterne virkelig selv arbejder med, hvor hele Auditoriet er levende, hvor Timen ofte former sig som en Diskussion og Studenterne spørger lige saa meget som Professoren.

Naturligvis er det ikke ved alle amerikanske Universiteters nationaløkonomiske Fakulteter, at man finder den Slags ideale Eksaminatorier — men man kan finde dem. Som et Eksempel fra nærværende Forfatters Erfaringskreds kan nævnes et Eksaminatorium for statsvidenskabelige Studerende ved et Universitet i „the Middle West“: To Timer om Ugen brugtes til Gennemgang af Irving Fisher's „Purchasing Power of Money“, og senere i Semestret af hans Kritiker B. M. Anderson's „The Value of Money“. En tredje Time benyttedes til Drøftelse af aktuelle økonomiske Spørgsmaal. Hver af Deltagerne kunde selv bringe de Emner fra de sidste Ugers økonomiske Liv paa Bane, som han fandt af Interesse. Det var ikke altid lutter Guldkorn, der præsenteredes; men hvad der var af særlig Værdi var den Maade, hvorpaa Professoren bragte de specielle Spørgsmaal frem i mere almen Belysning, søgte at opklare Misforstaaelser og forstod at drage de enkelte Studenter særlige Synspunkter og deres praktiske Erfaringer frem. Den lille korte Drøftelse af de aktuelle Spørgsmaal løb vel i mange Tilfælde ud i Sandet, men hos nogle Studenter vakte der sikkert nye Tanker og en mere almen Forstaaelse, som senere kunde virke videre hos den enkelte.

En anden Række Eksaminatorier — over Landbrugets Erhvervsgeografi — holdtes ved samme Universitet for en

Deltagerkreds af Landbrugsstuderende. Ogsaa her var det paa-faldende, hvordan Lederen forstod at faa alle de enkelte Del-tagere med og bringe hver af dem til at give sit særlige Bidrag til Diskussionen, ofte bestemt af vedkommendes tid-ligere praktiske Virksomhed. Dette var et nyt Vidnesbyrd om, hvordan den nære Forbindelse mellem Universitetet og det praktiske Liv ogsaa gør sig gældende i den nationaløkonomi-ske Undervisning. Det hele tages paa en ganske natu-relig Maade, med Tilknytning til det daglige Livs praktisk fore-liggende Eksempler og Problemer; Undervisningen er med andre Ord ikke saa akademisk, lærebogsbundet som her-hjemme. I samme Retning virker det, at de amerikanske Studenter i deres Studietid er i langt mere direkte Kon-takt med det praktiske Erhvervsliv end Tilfældet er med de fleste af deres danske Kolleger. Det er meget almindeligt, at de skaffer sig Midlerne til at fortsætte deres Studier ikke ved Undervisning og Kontorarbejde men gennem legem-ligt Arbejde „ved hvad som helst“. I Ferierne finder en Mængde Studenter en „job“ paa Landet, hvad enten det nu er som omrejsende Daglejer i Høsttiden, som Opvarter paa et Sommerhotel eller som Kolportør. Nationaløkonomiske Studen-ter søger ikke sjælden Ansættelse i en Storforretning i en Del af deres Studietid. Alt dette fører til, at de kommer i nær-mere Berøring med Erhvervslivets Mænd og lærer deres Livs- og Arbejdsvilkaar at kende.

Iøvrigt kan det ikke siges, at de amerikanske Studenter har megen social eller politisk Forstaaelse. De er ofte uvi-dende om de simpleste historiske og geografiske Kendsgernin-ger; deres politiske Begreb er meget begrænset og deres In-teresse for den almindelige Udvikling i det store Samfund, de tilhører, gennemgaaende ringe.

Den noget skolemæssige Undervisningsform i det amerikanske College betyder ikke, at de studerende afskrækkes fra i denne Tid og senere at arbejde paa egen Haand. Der lægges megen Vægt paa en ret vidtgaende Litteraturlæsning udover Lærebøgerne, og Universitetsbibliotekernes Læsesale er ofte overfyldte. Paa mange Maader søger man at anspore de stats-videnskabelige Studenter til selvstændigt Arbejde og at fremme videnskabelig Forskning i begrænset Format. Forskellige In-stitutioner og Organisationer stiller hvert Aar Prisspørgsmaal og uddeler større eller mindre Pengebeløb som Præmier for Studenters og yngre Kandidaters Afhandlinger. Professorerne benytter ofte de Studerendes Medvirkning ved Tilvejebringelse

af Materiale eller til Belysning af et eller andet Specialelemne indenfor et større videnskabeligt Arbejde, og det er gerne Studenter, der fungerer som Professorernes Sekretærer (lønnet af Universitetets Midler).

Det er klart, at det nationaløkonomiske Studiums Anlæg iøvrigt kan opvise ret betydelige Forskelligheder ved de forskellige Universiteter. Meget afhænger ogsaa af det personlige Element, af de ledende Mænd indenfor det paagældende Fakultets Lærerstab.

Om større Skoler indenfor den amerikanske Nationaløkonomi kan man endnu næppe tale. Først i de sidste Aartier er der ved at udvikle sig en specielt amerikansk Økonomi med et virkeligt Særpræg udover den stærke engelske og tyske Paavirkning, som endnu præger de ældre, betydeligere Professorer efter deres Studieaar i Europa. Nu er de Forenede Stater ved at blive selvforsynende ogsaa paa dette Omraade.

Wisconsin-Universitetet i den lille By Madison har i en Aarrække været Udgangspunktet for en stor Skare amerikanske Økonomer. Her har Professor *Richard T. Ely* i mange Aar beklædt Posten som det nationaløkonomiske Fakultets Førstemand. I hans Laboratorium har flere Slægtled faaet deres Uddannelse, og rundt omkring i Staterne sidder der nu i fremtrædende Stillinger en Række yngre Videnskabsmænd, der er udgaaet fra Wisconsin.

Ved det samme Universitet virker ogsaa Amerikas bedste Mand paa Arbejderspørgsmaalets og Sociallovgivningens Omraade: *John R. Commons*, der i sin Tid maatte forlade Stanford-Universitetet i Californien for sine „radikale“ Udtalelsers Skyld. Fra alle Egne af de Forenede Stater søger nu Studenter til Wisconsin for at drive videregaaende Studier under hans Vejledning; han staar i en sjælden personlig Kontakt med sine unge Elever og Medarbejdere. Det skyldes baade ham og Ely, at deres Fakultet og Wisconsin-Universitetet i det hele saa stærkt har forstaaet at hævde sin Stilling som hele Statens Kundskabscenter og Laboratorium. Med det som Midtpunkt er der dannet en vidtspændende Folkeuniversitetsbevægelse, der særlig bringer den store Farmerbefolkning teoretisk og praktisk Viden. Flere Gange har Professor Commons og hans Stab stillet sig til Raadighed ved Gennemførelsen af nye Forsøg indenfor den praktiske, økonomiske og sociale Politik. Blandt andet forelagdes der for et Par Aar siden i Wisconsins lovgivende Forsamling et Lovforslag om Arbejdsløshedsforsikring, udarbejdet af Commons og hans Studenter.

Andre betydelige Centrere for det økonomiske Studium findes ved Chicagouniversitetet i Chicago, Columbia i New York og Harvard ved Boston. Chicagouniversitetets Styrke ligger i Handelspolitiken. Ved Harvard, som raader over en fremragende Lærerstab, har en af de vigtigste Begivenheder i de senere Aar været Oprettelsen af den saakaldte „School of Business Administration“, en Afdeling for videregaaende Studium af moderne Forretningsadministration, hvor særlig den statistiske Side er Genstand for indgaaende Behandling. Columbia-universitetet har to saa kendte Økonomer som *Seligmann* og *Seager*, med henholdsvis Finansvidenskab og Trustpolitik som Speciale; de virker som Lærere for et meget stort Antal Studenter.

En ganske interessant Nydannelse i den amerikanske Universitetsverden er „The New School for Social Research“ i New York, der ledes i radikal Aand i bestemt Opposition til den ret konservative Tankegang, som ellers præger de fleste amerikanske Universiteter. Det er en samfundsvidenskabelig Skole, der ikke alene aabner sine Døre for Akademikere, men ogsaa for ledende Folk indenfor det praktiske sociale Liv, særlig interesserede Førere i Fagforeningsbevægelsen. Undervisningen er særlig lagt an paa at fremme selvstændige kritiske Studier indenfor Sociologi og Socialpolitik. Den nære Forbindelse mellem de forskellige Samfundsvidenskaber betones stærkt, og der lægges megen Vægt paa den psykologiske Side af de økonomiske og politiske Fænomener. En Række fremragende Mænd, hvoriblandt Samfundspsykologen *James Harvey Robinson*, er knyttet til „The New School“.

III.

Hvorledes stiller Livsudsigterne sig for den unge amerikanske Nationaløkonom, der med et Master of Arts-Diplom eller en Doktorgrad fra Universitetet træder ud paa Arbejdsmarkedet. Der ses her bort fra dem, som gaar direkte over i det praktiske Forretningsliv. Her tænkes nærmest paa en ung Økonom med Interesse for selvstændigt Arbejde, enten bestaaende i videnskabelige Undersøgelser eller i populær Bearbejdelse af økonomisk og socialt Stof. Er der Brug for ham? Det maa utvivlsomt siges, at saadanne Folk har betydelig bedre Chancer i de Forenede Stater end f. Eks. i Danmark. For det første findes der i Amerika ikke et, men Hundreder af „colleges“ og „universities“, som søger nationaløkonomisk uddannede Lærerkæfter. Hvert af de større Uni-

versiteter har en betydelig Stab af Nationaløkonomer, lige fra de ordinære Professorer gennem „associate professors“ (der nærmest svarer til vore Docenter) og videre ned til „instructors“ og „teaching fellows“, som tager sig af elementær Undervisning og iøvrigt fungerer som Assisterter for Professorerne i deres Laboratoriearbejde. Dette System giver ret gode Avancementsmuligheder, og Konkurrencen mellem Universiteterne fører til, at dygtige Folk hurtigt kan naa frem til vel-lønnede Stillinger.

Dernæst absorberer Dagspressen og den periodiske Presse en Mængde Økonomer. Det er næsten utroligt, hvor meget økonomisk Læsestof der publiceres i Amerika. Dagbladene giver i Almindelighed en betydelig Plads til økonomiske og finansielle Emner og sætter en Ære i, at deres „financial section“ er saa god og fyldig som mulig; naturligvis indeholder de i første Række aktuelle Meddelelser og Oversigter, men desuden mange længere Artikler af orienterende Karakter. Ogsaa de store Magasiner, baade de populære og de mere fornemme, bringer ofte Artikler om økonomiske og finansielle Emner. Ved Siden af den almindelige Dagspresse findes desuden adskillige specielle Dagblade som f. Eks. Wall Street Journal, New York Commercial, Journal of Commerce o. s. v. Dertil kommer et stort Antal økonomiske Ugeblade og Tidsskrifter, flere meget indholdsrige, og endelig en Række Organisationstidsskrifter og mere specielle Fagblade (som f. Eks. Organerne for United States Chamber of Commerce, Landbrugs- og Industriorganisationernes Tidsskrifter, Bankforeningernes Maanedblade o. s. v.). Desuden udsender mange større industrielle og finansielle Firmaer deres særlige „Husorganer“, hvoraf Bankberetningerne og da særlig de, der udgives af National City Bank og National Bank of Commerce, er meget læst. Af Publikationer af mere varig videnskabelig Værdi maa i første Række nævnes de Tidsskrifter, der udgives af de store Universiteters økonomiske Fakulteter og af videnskabelige Foreninger som American Economic Association og The Academy of Political Science. En Mængde Økonomer er optaget med Levering og Bearbejdelse af alt dette vældige Stof til Brug for saa mange forskellige Læsekredse.

Nationaløkonomiske Specialstudier drives i de Forenede Stater i et mægtigt Omfang. Utallige er de Former for „research“, man møder, og som giver Tusinder af Nationaløkonomer Beskæftigelse.

For det første drives mangfoldige Undersøgelser af det

offentlige: Institutioner under Forbundet, de enkelte Stater og Kommunerne. Særlig Handelsministeriet og Landbrugsministeriet beskæftiger en meget stor Stab af økonomisk trænede Folk, hvis Arbejdes Resultater hvert Aar publiceres i utallige Bind. Men ved Siden heraf er der, særlig i de senere Aar, opstaaet et stort Antal halvofficielle eller private Institutioner af forskellig Karakter, der foretager økonomiske og sociale Undersøgelser, oftest paa længere Sigt end den officielle Research, som naturligvis i første Række maa virke for Dagen og Vejen. Flere af dem hviler paa store Fonds, skabte ved Milliongaver fra socialøkonomisk interesserede Rigmænd, og nogle er knyttede til de store Universiteter. De iværksætter dels stort anlagte Specialundersøgelser og driver Oplysningsbureauer, dels giver de Støtte til Offentliggørelsen af økonomiske og statsvidenskabelige Arbejder. Nogle af de vigtigste er: Russel-Sage-Foundation, Pollock-Foundation, Harvard Committee of Economic Research, National Bureau of Economic Research (New York), Bureau of Economic Research (Philadelphia), Business Research (Chicago), Bureau of Land Economics (Wisconsin) o. s. v. Foruden de virkelig upartiske Institutioner findes der ogsaa andre, f. Eks. de af storindustrielle Organisationer oprettede, hvis Arbejde mere har Propagandakarakter.

Endelig beskæftiger mange store Firmaer indenfor Handel, Industri og Bankvæsen en Stab af Nationaløkonomer ved Gennemførelsen af økonomiske og organisatorisk-sociale Eksperimenter i deres Bedrifter. Disse Eksperimenter betragtes i Amerika som lige saa berettigede og lige saa vigtige som de rent tekniske. Man er ikke bange for at prøve noget nyt, selv om der ikke er stor Sandsynlighed for øjeblikkelige positive Resultater, og det er ikke Smaasummer, der mellem Aar og Dag anvendes til Forsøg indenfor Arbejdsledelse og Bedriftsorganisation.

Hele denne Bevægelse fik under Krigen og senere under Højkonjunkturen et vældigt Stød fremad, men blev delvis standset under Krisen 1921—22. Der er da Grund til at vente en yderligere Ekspansion i denne Retning i de følgende Aar; dette vil atter betyde større Efterspørgsel efter dygtige Økonomer.

IV.

Ser man paa vore hjemlige Forhold ud fra disse Iagttagelser med Hensyn til det nationaløkonomiske Studiums

Organisation og Betydning i de Forenede Stater kan det ikke nægtes, at de Følelser, der i første Omgang melder sig, er en vis Misundelse overfor det store Land og nogen Pessimisme med Hensyn til den hjemlige Udvikling. Det er givet, at Forholdene i Danmark paa dette Omraade aldrig kan blive saa gunstige som i Amerika; vort Lands Lidenhed og dets begrænsede økonomiske Hjælpemidler danner en naturlig og selvfølgelig Hindring. Men det kan ikke nytte at sørge over, at vi ikke har de Midler til vor Raadighed som Amerikanerne. Spørgsmaalet bliver blot, om de Muligheder, vi har, ikke kan udnyttes paa en bedre Maade og først og fremmest, om der ikke indenfor Rammerne af det bestaaende Universitetssystem kan optages nogle af de værdifulde Træk i det amerikanske System.

Naar der blandt danske statsvidenskabelige Studenter og Kandidater gennemgaaende kun viser sig ringe Interesse for at drive Nationaløkonomi som Videnskab, er Grunden sikkert for en væsentlig Del den, at Universitetsstudiet i dets nuværende Form ikke indeholder nogen Opmuntring til selvstændigt Forskningsarbejde og slet ikke er anlagt paa at give Forberedelse dertil. Det er rigtigt, at Københavns Universitet overlader sine Studenter en enestaaende Frihed til at bestemme, hvordan de vil indrette deres Studium. Bortset fra, at der kræves Deltagelse i ganske enkelte Øvelsesrækker (som de statistiske Øvelser indenfor det statsvidenskabelige Studium) blander Universitetet sig overhovedet ikke i, hvordan Studiaaarene anvendes; der er i hvert Fald indenfor mange Fag en teoretisk og vel ogsaa praktisk Mulighed for, at en Kandidat kan gaa op til Eksamen uden nogensinde før at have set sin Professor. Men medens Valget af Veje og Midler ved Tilegnelsen af Stoffet saaledes ganske er overladt den enkelte — et Ansvar, der sikkert for adskillige er for stort — er Valget af Emner og Stof overordentlig bundet. Det, der skal læses og læres indenfor hvert enkelt Fag, er nøjagtigt afmaalt efter Sider og Linjer. I det nationaløkonomiske Studium eksisterer der da faktisk ingen Valgfrihed, ingen Opmuntring til at specialisere sig eller gaa i Dybden.

Det statsvidenskabelige Studium er i Danmark meget ekstensivt anlagt. Det giver et Overblik — utvivlsomt et meget nyttigt Overblik — over de fleste af Samfundslivets Former. Men det maa siges, at denne Vidtstrakthed i Studiet er gennemført paa Bekostning af Grundigheden. Indenfor nogle Fag, f. Eks. Sociologien, fører Systemet til den rene

Overfladiskhed, paa andre Punkter ser det ikke fuldt saa galt ud. I Almindelighed gælder det, at der næppe paa noget Omraade gives nogen Opfordring til virkelig Fordybelse i og Gennemarbejdelse af et Emne, og kun for Statistikens Vedkommende er der Tale om egentlig Vejledning i Arbejdsmetode. Det saakaldte Specialestudium svarer aldeles ikke til, hvad der skulde ligge i dette Ord. Efter almindelig Sprogbrug skulde man vente en vidtgaende Læsning og virkelig Indtrængen i et begrænset Omraade, afsluttet med en Prøve paa Studentens Evne til at behandle et Emne selvstændigt og indgaaende. Praksis ser ganske anderledes ud: Der læses muligvis en halv Snes Bøger ekstra indenfor et vidtstrakt Felt og skrives maaske et Par Opgaver til en Professor; ved Eksamen gives der en 8 Timers Opgave, under hvis Behandling der kun kan blive yderst ringe Anvendelse for Litteraturkendskab og hvor der ikke kan lægges virkelig Selvstændighed for Dagen. Ikke desto mindre er det maaske paa dette Punkt, at man bør tage fat, hvis der skal være nogen Mulighed for en delvis Reform af Studiet i den angivne Retning.

At tænke paa en Udryddelse af det nuværende Embeds-eksamensbegreb og en gennemgribende Reform af den bestaaende Studieordning indenfor en overskuelig Aarrække, er rimeligvis haabløst. Hvis man vil bringe lidt selvstændigt Forskningsarbejde og videnskabelig Interesse ind i Studietiden, kan dette under de nuværende Forhold sikkert lettest gøres ved at forandre Formen for „Specialestudiet“, kræve et virkeligt indgaaende Arbejde med Litteraturen indenfor et bestemt afgrænset Omraade og stille en 4 eller 6 Ugers Opgave i Løbet af de sidste Studieaar — i Lighed med de Opgaver, der gives i det filosofiske Fakultet. Herved vilde der, indenfor den nuværende Eksamensordnings Rammer, blive en virkelig Ansporing til et selvstændigt Arbejde i Studietiden, som sandsynligvis i adskillige Tilfælde kunde føre til en videregaaende Behandling af samme eller et beslægtet Emne efter Universitetsstudiets Afslutning.

Det vilde være baade naturligt og formaalstjenligt, om en saadan Nyordning kom til at gaa Haand i Haand med Organisation af et systematisk Seminararbejde, et Omraade, hvor de første Forsøg nu endelig er gjort. Ogsaa af mere almene Grunde vilde fast Seminararbejde og udvidet Specialstudium sikkert faa Betydning. Det vil utvivlsomt medføre en nærmere Tilknytning og et virkeligt Samarbejde mellem Uni-

versitetslærerne og interesserede Studenter, en Tilknytning og et Samarbejde, der ved et lille Fakultet som det statsvidenskabelige burde være en Selvfølge. Hidtil kan det ikke siges, at de statsvidenskabelige Professorer i større Udstrækning har ansporet videnskabelige Interesser hos deres Studerende. Undervisningen har sikkert lidt under, at Universitetslærerne har følt sig forpligtede til regelmæssigt at male Eksamensstoffet igennem. Dette er vel ogsaa en Forklaring paa, at det i de senere Aar har været betragtet som noget af en Begivenhed, naar der har været holdt virkelige Specialforelæsninger for de statsvidenskabelige Studerende.

En væsentlig Aarsag til den relativt ringe Interesse for økonomisk videnskabelig Forskning og den deraf følgende ringe Produktion af økonomisk Litteratur i Danmark, maa ogsaa søges i de faa og meget begrænsede Muligheder, der aabner sig for den, der kunde ønske at skabe sig en Løbebane paa dette Omraade. Allerede i Studentertiden og de første Kandidataar maa de statsvidenskabelige Studerende føle sig forfordelt, idet deres Fakultet næsten ikke raader over særlige Stipendier. Ved Universitetet er Antallet af statsvidenskabelige Lærerposter saa ringe, at den Vej kun sjældent er farbar. Udsigterne for fri videnskabelig Virksomhed er ikke bedre. Nationaløkonomeerne ejer ikke, som Historikerne i Carlsbergfonden, en Institution, der ved rundhaandet Støtte opmuntrer og muliggør større Undersøgelser og Publikationer. Der findes ikke nogen Organisation eller Institution, privat eller offentlig, der har Forskning af økonomiske og politiske Problemer som Formaal og samtidig raader over nogenlunde fyldestgørende Midler. En Hovedaarsag hertil — og vel ogsaa samtidig en Virkning heraf — er, at man i Danmark næsten savner den stadige og almindelige Kontakt mellem det praktiske Erhvervsliv og Nationaløkonomeerne, der saa stærkt gør sig gældende i de Forenede Stater og som i de senere Aar i udpræget Grad har vist sig i vort Naboland Sverige. Det vilde være i høj Grad ønskeligt, om en saadan Kontakt endelig en Gang for Alvor kunne oprettes. Dette vil paa den ene Side af de yngre Nationaløkonomer kræve en virkelig kraftig Indsats i Tidens teoretiske og praktiske økonomiske Problemer, paa den anden Side nødvendiggøre, at Erhvervslivets Mænd, eventuelt med Støtte af det offentlige, skaffer den fornødne økonomiske Basis for et saadant Arbejde. Den nuværende Depressionsperiode medfører ganske naturligt en vis Skepsis overfor stort anlagte Planer,

men til Gengæld er netop dette Øjeblik, da almene økonomiske og finansielle Problemer i en hidtil ukendt Udstrækning er under Debat i alle Samfundsklasser, særlig gunstigt til at tilvejebringe Befolkningen Forstaaelsen af, at en systematisk, upartisk, økonomisk Forskning er nødvendig, og at dens vigtigste Resultater bør spredes ud i vide Kredse. At der hidtil er forsømt meget, bør ikke føre til, at man lader den eksisterende uheldige Situation blive ved med at bestaa.

BOGANMELDELSER.

ALFRED MARSHALL: *Money, credit and commerce.* 369 Sider. Macmillan & Co., London 1923. Pris 10 sh. 6 d.

Søndag den 13. Juli 1924 døde Prof. Marshall i en Alder af 82 Aar. Som det med Rette siges i den Adresse, Royal Economic Society overrakte ham paa hans 80 Aars Fødselsdag, førte han engelsk Økonomi videre fra Adam Smith, Ricardo og Stuart Mill, og han var som disse en Foregangsmand mellem alle Landes Økonomer. Selv siger han i sit Svar paa denne Adresse: „Hvis jeg har hjulpet en og anden ung Videnskabsmand til at komme i Gang med den kommende Tids økonomiske Problemer, saa er det langt vigtigere end noget, jeg selv har været i Stand til at gøre, og i det Haab, at jeg har gjort lidt i den Retning, kan jeg drage min Vej i Fred“. Denne Følelse af at være et Led i Slægten, Formidleren mellem Fortid og Fremtid, var et fremtrædende Træk hos Marshall. Det hænger vel sammen med det bedste i engelsk Konservatisme, med den dybt menneskelige Forstaaelse og Følelse hos Marshall selv og med den Indsigt, der lader Menneskene vise sig i langsom Udvikling, uden store Forskelligheder fra Slægt til Slægt og med de dybest liggende Egenskaber kun lidet ændrede. *Natura non facit saltum*, som der staar paa Titelbladet til „Principles“.

Denne Humanisering af Økonomien er eet fremtrædende Træk i Marshalls Forfatterskab. Den unge Student, der for første Gang giver sig i Lag med „Principles“, føler denne Undertone af medmenneskelig Forstaaelse som en Oplevelse, der ikke siden gaar ham af Minde, fordi den ikke har nogen